

IŠLEISTOS METODINĖS REKOMENDACIJOS „PROFESINĖS GEROVĖS ĮVERTINIMAS ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOSE“

Metodinėse rekomendacijose, parengtose pagal Rytų Suomijos universiteto metodiką, pristatomas asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų profesinės gerovės (PG) modelis, klausimynas ir vertinimo metodika, padedantys valdyti profesinę riziką sveikatos priežiūros įstaigose.

Suomijos specialistai (T. Saaranen ir kt.) 2006–2018 m. sukūrė ir išstobulino darbuotojų profesinės gerovės modelį ir parengė klausimyną (angl. *Well-Being at Your Work Index Questionnaire*) bei profesinės gerovės indekso skaičiavimo metodiką, skirtą darbuotojų profesinei gerovei vertinti ir tobulinant stebėti. Profesinė gerovė pagal šią metodiką suprantama kaip saugus, sveikas ir produktyvus darbas kompetentingoje darbuotojų ir jų komandų gerai valdomoje organizacijoje, kai darbuotojai savo darbą suvokia kaip prasmingą, teikiantį pasitenkinimą ir padedantį jiems tvarkyti savo gyvenimą. Tai yra tiek darbuotojo, tiek visos dirbančiųjų bendruomenės sveikatą,

darbingumą ir gyvenimo kokybę apimanti visuma.

Teorinis PG modelis pagrįstas Rytų Suomijos universiteto mokslinių tyrimų duomenimis bei šalies profesinės sveikatos priežiūros specialistų praktine patirtimi ir atspindi šiuolaikinius sveikatos stiprinimo principus – besimokančios organizacijos, visų bendruomenės narių įsitraukimo ir aktyvaus dalyvavimo, savanorystės. Tai skatina kurti darbovietės narių vidinę sąveiką, bendradarbiavimą. Pozityvūs pokyčiai darbe, anot modelio autorių, gali būti sėkmingai įgyvendinami tik sutelktomis darbdavio ir darbuotojų pastangomis, visiems vienodai suvokiant ir puoselėjant kiekvieno darbuotojo ir visos bendruomenės vertybes, t. y. sveikatą ir profesinę gerovę, kiekvienam bendruomenės nariui prisiimant atsakomybę už savo indėlį. Profesinės gerovės vertinimo priemonės leidžia darbuotojų bendruomenėms kompleksiskai įsivertinti ir tobulinti profesinės veiklos sritis, keliančias darbuotojams didžiausią stresą. Įvertinimo rezultatai

sudaro prielaidas inicijuoti, planuoti ir įgyvendinti profesinės gerovės priemonės, o teigiami pokyčiai – sąlygas geresnei darbuotojų psichologinei savijautai ir profesinei sveikatai bei efektyvesniam darbui. Suomijų PG modelyje numatytų principų ir priemonių nuoseklus įgyvendinimas per darbuotojų įsitraukimą ir jų iniciatyvas ilgainiui turėtų paskatinti įstaigoje pozityvius pokyčius, kuriančius kitokią profesinę kultūrą.

Higienos instituto Profesinės ir aplinkos sveikatos centro specialistai išvertė suomių parengtą profesinės gerovės klausimyną į lietuvių kalbą ir, įgyvendinant tyrimo projektą „Suomijų profesinės gerovės įvertinimo priemonės pritaikymas asmens sveikatos priežiūros įstaigose“ (2024), pritaikė jį naudoti Lietuvos asmens sveikatos priežiūros įstaigose. Tyrime dalyvavę šių įstaigų profesinės sveikatos priežiūros specialistai, vadovai, kiti saugos ir sveikatos komandos nariai padėjo suprasti specifinius sveikatos priežiūros darbuotojų profesijos bei kultūrinis ypatumus, suformuoti sisteminį požiūrį į profesinės gerovės problemų sprendimą ir galimą klausimyno taikymą.

Metodinės rekomendacijos skirtos asmens sveikatos priežiūros įstaigų visų lygių vadovams, profesinės sveikatos priežiūros specialistams, darbuotojų saugos ir sveikatos specialistams, psychologams, personalo ir kitiems specialistams, prisidedantiems prie darbuotojų sveikatos ir profesinės gerovės priemonių įgyvendinimo. Metodinėmis rekomendacijomis galėtų pasinaudoti savivaldybių visuomenės sveikatos biurų specialistai, vykstantys bendruomenės projektus ir konsultuojantys asmens sveikatos priežiūros įstaigas darbuotojų sveikatos stiprinimo klausimais.

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra sveikatos priežiūros sritį priskiria tiems ekonominės veiklos sektoriams, kuriuose psichosocialinė rizika yra viena didžiausių dėl sudėtingo darbo pobūdžio, didelio darbo krūvio, nuolat vykstančios pertvarkos. Siekdama pritaikyti prie biologinių, geopolitinių, socialinių ir ekonominių pokyčių, sveikatos apsaugos sistema neišvengia-

mai atsiduria intensyviame iššūkių lauke, kuriame reikia efektyvių ir mokslu pagrįstų sprendimų, kaip išsaugoti pagrindinį šios visuomenės sveikatą užtikrinančios sistemos išteklių – darbuotojus. Medikų sveikata ir pasitenkinimas darbu yra vienas iš Lietuvos ir tarptautiniuose dokumentuose įvardijamų siekių. Tikimasi, kad šios metodinės rekomendacijos prisidės prie asmens sveikatos priežiūros įstaigų vadovų, profesinės sveikatos priežiūros specialistų ir kitų asmenų, atsakingų už profesinę sveikatą, kompetencijų plėtros, vaidmens ir įtakos valdant profesinę riziką didinimo. Profesinės gerovės priemonių, parengtų pagal Rytų Suomijos universiteto metodiką, naudojimas leis geriau atpažinti psichosocialinę riziką, stiprinti gebėjimą komunikuoti profesinės gerovės klausimais, sustiprinti ryšius tarp skirtingų profesinių grupių – administracijos, gydytojų, slaugytojų, pagalbinio personalo ir kt. Ribotų išteklių sąlygomis Rytų Suomijos universiteto anketos klausimai, naudojami kaip „pokalbio pradžios scenarijai“, gali padėti profesinės sveikatos specialistui ar psichologui užmegzti kontaktą su darbuotoju, kasdienėse situacijose „čia ir dabar“ išsiaiškinti streso darbe priežastis ir jas šalinti.

Metodinių rekomendacijų prieduose pateikiamas profesinės gerovės įvertinimo klausimynas, profesinės gerovės indekso skaičiavimo įrankis ir jo naudojimo aprašymas. Su metodinėmis rekomendacijomis galima susipažinti Higienos instituto interneto svetainėje: <https://www.hi.lt/leidinys-57/metodine-medziaga-visuomenes-sveikatos-biurams/profesines-geroves-ivertinimas-asmens-sveikatos-prieziuros-istaigose-2025/>

Daugiau informacijos gali suteikti Higienos instituto Profesinės ir aplinkos sveikatos centro Profesinės sveikatos tyrimų skyriaus patarėja Vida Juškelienė, el. p. vida.juskeliene@hi.lt.

*Vida Juškelienė,
Higienos instituto Profesinės ir
aplinkos sveikatos centras*